

Uz sākumlapu>Jūsu tiesības>Pamattiesības>Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības

Civiltiesību jomā nepabeigtās procedūras un tiesvedība, kas sāktas pirms pārejas perioda beigām, turpināsies saskaņā ar ES tiesību aktiem.

Pamatojoties uz savstarpēju vienošanos ar Apvienoto Karalisti, e-tiesiskuma portāls saglabās visu informāciju attiecībā uz Apvienoto Karalisti līdz 2024. gada beigām.

Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības

Skotija

1. Kāda veida tiesību aizsardzība tiesā man ir pieejama jūsu valstī, ja pret mani ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi? Vai šī aizsardzība ietver zaudējumu atlīdzināšanu?

Skotijas 1998. gada likums nosaka, ka visiem Skotijas parlamenta pieņemtajiem tiesību aktiem un visiem Skotijas valdības dokumentiem ir jābūt saderīgiem ar Eiropas Cilvēktiesību konvencijā (ECTK) noteiktajām tiesībām. Saskaņā ar 1998. gada Cilvēktiesību likumu Skotijas valsts iestāžu rīcība, kas ir pretrunā Konvencijā noteiktajām tiesībām, ir uzskatāma par nelikumīgu. Ja tiek pieļauti cilvēktiesību pārkāpumi, Skotijas tiesas ir pilnvarotas izskatīt šādas lietas un noteikt tiesiskās aizsardzības līdzekļus.

2006. gada Uzņēmumu likumā ir noteikts juridiskais pamats uzņēmumu dibināšanai un darbībai. Valsts prokuratūra un finanšu prokuratūra (*COPFS*) var uzsākt tiesvedību pret Skotijas uzņēmumiem Skotijas tiesās, ja ir pieejami pierādījumi par izdarītu pārkāpumu.

Skotijas 2015. gada Cilvēku tirdzniecības un ekspluatācijas novēršanas likums konsolidē un nostiprina spēkā esošās AK krimināltiesības cilvēku tirdzniecības un ekspluatācijas novēršanas jomā, kā arī pilnveido cietušo statusu un atbalstu tiem.

Likums nosaka, ka visu veidu ekspluatācija, gan pieaugušo, gan bērnu, kopā veido cilvēku tirdzniecības noziegumu; nosaka cilvēku tirdzniecības nozieguma vainu pastiprinošus apstākļus izmantošanai citu noziedzīgu nodarījumu gadījumā; un pārdefinē verdzību, kalpību un piespiedu darbu, kas iepriekš bija atsevišķi noziedzīgi nodarījumi.

2015. gada likuma 4. pants attiecas uz verdzības, kalpības un piespiedu darba noziedzīgu nodarījumu, kas ir jāinterpretē saskaņā ar ECTK 4. pantu.

Reģistrētas struktūras (piemēram, uzņēmumus), neregistrētas struktūras un partnerības var atzīt par vainīgiem cilvēku tirdzniecības nozieguma izdarīšanā vai nozieguma izdarīšanā saskaņā ar 2015. gada likuma 4. pantu. 2015. gada likuma 39. pantā ir noteikts, ka attiecīgas personas no šādas struktūras (piemēram, direktors) arī var atzīt par vainīgām iepriekš minētajā noziegumā.

Kā prasīts 2015. gada likumā, ģenerālvokāts ir publicējis norādījumus prokuroriem par apsūdzības izvirzīšanu pret personām, kuras ir iespējami vai apstiprināti cietušie cilvēku tirdzniecības noziegumos un 4. pantā noteiktajos noziegumos (verdzība, kalpība un piespiedu darbs). *COPFS* turpina piemērot šos norādījumus, lai nodrošinātu, ka cietušie netiek apsūdzēti saistībā ar noziedzīgiem nodarījumiem, kas izdarīti kā minēto noziegumu sekas.

Skotijas valsts ombudam (*SPSO*) ir plaša kompetences joma. Skotijā tas ir pēdējais posms, kurā nonāk sūdzības par valsts dienestiem, kuriem deleģēts ievērojams skaits funkciju. *SPSO* arī veic Skotijas Labklājības fonda neatkarīgu revīziju, un tas ir pilnvarots atcelt un aizstāt lēmumus, kurus padomes ir pieņēmušas par kopienas aprūpes un krīzes dotāciju pieteikumiem. Zaudējumu atlīdzināšanas jautājumā *SPSO* ir vien neliela nozīme. Rezultātā parasti tiek sagatavoti ieteikumi valsts dienestiem, par kuriem saņemtas sūdzības. Ombuda pilnvaras un pienākumi ir noteikti Skotijas 2002. gada Valsts ombuda likumā. Ja kāda persona uzskata, ka ir pārkāptas tās cilvēktiesības, tā var vērsties pie neatkarīga juridisko konsultāciju sniedzēja.

2. Vai ir konkrēti noteikumi par rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem? Vai šie noteikumi ir piemērojami par noziegumiem pret vidi vai smagiem darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem?

Skotijas valdības publicētajā Skotijas Zemes tiesību un atbildības paziņojumā, kas noteikts Skotijas 2016. gada Zemes reformas likumā, ir uzskaitīti seši principi, kas palīdz izstrādāt Skotijas zemes jautājumu politiku. Pirmais no šiem principiem paredz, ka: "Zemes tiesību, atbildības un publisko politikas virzienu vispārējam satvaram ir jāveicina, jāīsteno un jāievēro attiecīgās cilvēktiesības saistībā ar zemi, jāveicina sabiedrības intereses un labklājība, kā arī jāpanāk līdzsvars starp sabiedrības un privātām interesēm. Satvaram ir jāatbalsta ilgtspējīga ekonomikas attīstība, jāaizsargā un jāuzlabo vide, jāpalīdz panākt sociālo taisnīgumu un veidot taisnīgāku sabiedrību".

Saskaņā ar 2016. gada likumu Skotijas ministriem ir regulāri jāpārskata minētais paziņojums un jāziņo parlamentam.

Atbildē uz 1. jautājumu ir informācija par cilvēku tirdzniecību un ekspluatāciju.

3. Pret mani ir pieļauti cilvēktiesību pārkāpumi saistībā ar Eiropas transnacionālas korporācijas darbībām, kuras veiktas ārpus Eiropas Savienības. Vai man ir piekļuve tiesām jūsu valstī, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Kādi ir nosacījumi, lai iesniegtu prasību par manu tiesību pārkāpumiem? Kur var atrast papildu informāciju?

Konkrētie tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas ir pieejami cilvēktiesību pārkāpuma gadījumā, būs atkarīgi no tā, vai tiesības ir noteiktas vispārējās tiesībās vai statūtos.

Skotijas 2015. gada Cilvēku tirdzniecības un ekspluatācijas novēršanas likuma 2. pantā ir noteikts, ka cilvēku tirdzniecības nozieguma tvērums attiecināms uz rīcību Apvienotajā Karalistē un citviet, atspoguļojot to, ka cilvēku tirdzniecība var ietvert darbības, kas netiek izdarītas vai daļēji netiek izdarītas Skotijā. Tāpat 2015. gada likums nosaka, ka AK valstspiederīgais, persona, kuras pastāvīgā dzīvesvieta nozieguma brīdī bija Skotijā, vai struktūra, kas reģistrēta saskaņā ar kādas AK daļas tiesību aktiem, ir cilvēku ekspluatācijas nozieguma izdarītājs neatkarīgi no tā, kur tiek īstenota attiecīgā darbība. To, vai personas pastāvīgā dzīvesvieta atrodas vai neatrodas Skotijā, nosaka, ņemot vērā visus lietas faktus un apstākļus. Cita persona ir cilvēku tirdzniecības nozieguma izdarītāja tikai tad, ja kāda daļa no attiecīgās darbības notiek AK vai ja attiecīgā darbība tiek veikta attiecībā uz personu, kas ierodas vai ieceļo AK vai izbrauc no AK, vai ceļo AK iekšienē.

4. Vai ombuda iestādes, līdztiesības iestādes vai valsts cilvēktiesību iestādes var atbalstīt personas, pret kurām ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi, ko izdarījušas Eiropas transnacionālas korporācijas ārpus ES? Vai šīs iestādes var izmeklēt manu lietu, ja es neesmu ES pilsonis un ja es nedzīvoju ES? Vai jūsu valstī ir kādi citi valsts dienesti (piemēram, darba vai vides inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu atrast informāciju par savām tiesībām?

Skotijas uzņēmējdarbības regulējums daudzējādā ziņā neatšķiras no pārējās AK un Eiropas regulējuma, un uzņēmējdarbība ir dažādu regulatoru kompetencē. Šo regulatoru izpildes pilnvaru mērķis ir sankciju piemērošana uzņēmumiem, nevis atbalsta sniegšana cietušajiem, tomēr gadījumos, kad darbībām ir noziedzīga nodarījuma elements, mehānismi ir pieejami ar policijas un citu valdības aģentūru starpniecību.

Skotijā ir divas valsts cilvēktiesību iestādes (*NHRI*):

[Skotijas Cilvēktiesību komisija](#) (*SHRC*);

[Skotijas Līdztiesības un cilvēktiesību komisija](#) (*SHRC*).

Gan *SHRC*, gan *EHRC* kompetencē ir cilvēktiesības, un abām komisijām ir nozīmīgi, taču atšķirīgi uzdevumi starptautiski atzītu cilvēktiesību īstenošanas veicināšanā un uzraudzībā valsts līmenī. Katras komisijas attiecīgās pilnvaras ir aprakstītas to tīmekļa vietnēs.

Skotijas valsts ombuds (*SPSO*) ir pēdējais posms, kurā nonāk sūdzības par valsts dienestiem, kuriem deleģēts ievērojams skaits funkciju. Ombuds ir neatkarīgs; savu funkciju izpildē ombuds nesāņem norādījumus no neviena Skotijas valdības vai Skotijas parlamenta deputāta, un to nekontrolē neviens šāds deputāts. Izskatot sūdzības, *SPSO* var izskatīt arī iespējamus cilvēktiesību pārkāpumus. Maz ticams, ka Eiropas transnacionāla korporācija izveidotu vienu no uzskaitītajām struktūrām, par kuru *SPSO* varētu saņemt sūdzību. *SPSO* var izskatīt sūdzības par privātā vai brīvprātīgā sektora sniegtiem pakalpojumiem, ja tie ir sniegti tādas struktūras vārdā, kura ir *SPSO* jurisdikcijā.

Turklāt Skotijas 2002. gada Valsts ombuda likuma 9. panta 4. un 5. punkts nosaka, kas var iesniegt sūdzību *SPSO*. Sūdzības iesniedzējiem sūdzības iesniegšanas brīdī ir jābūt Apvienotās Karalistes rezidentiem, vai darbībām, uz ko attiecas sūdzība, jābūt notikušām laikā, kamēr persona atradās Apvienotās Karalistē.

5. Vai jūsu valsts uzliek pienākumu Eiropas transnacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai starpniecības pakalpojumus saistībā ar pārkāpumiem, kas radušies uzņēmējdarbības rezultātā? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem, kuri pieļauti ārpus Eiropas Savienības? Kas atbild par šo darbību uzraudzību jūsu valstī? Vai ir pieejami kādi publiski ziņojumi, kuros sniegta informācija par šo sistēmu darbību?

AK ir izveidojusi ESAO pamatnostādņu daudznacionāliem uzņēmumiem valsts kontaktpunktu (*NCP*), kas ir atbildīgas uzņēmumu rīcības ieteikumu kopums, kurš cita starpā ietver cilvēktiesības. AK *NCP* ietilpst Starptautiskās tirdzniecības ministrijā un atbild par informētības vairošanu par ESAO pamatnostādņēm un par saistīto sūdzību izskatīšanas mehānismu īstenošanu. Ja uzņēmums pārkāpj ESAO pamatnostādnes, ieinteresētā puse var iesniegt sūdzību *NCP*; tas ietver darbiniekus, arodbiedrības un kopienas, ko skar uzņēmuma darbības. *NCP* cenšas panākt vienošanos starp pusēm, taču, ja tas nav iespējams, tiek publicēts un sabiedrībai darīts pieejams paziņojums par to, vai uzņēmums ir rīkojies neatbilstīgi pamatnostādņēm. Informācija par sūdzības iesniegšanu ir pieejama [NCP tīmekļa vietnē](#).

Citi avoti, no kuriem var saņemt konsultācijas un informāciju par starpniecības pakalpojumiem AK, ietver [Iedzīvotāju konsultāciju biroju](#) un

[Konsultāciju, samierināšanas un arbitražas dienestu](#).

6. Vai man ir konkrētas tiesības gadījumā, ja esmu neaizsargāts cietušais, kas vēlas saņemt tiesiskās aizsardzības līdzekli par cilvēktiesību pārkāpumiem saistībā ar uzņēmējdarbību? Vai un saskaņā ar kādiem nosacījumiem varu saņemt juridisko palīdzību? Kādas izmaksas segs juridiskā palīdzība? Vai man ir piekļuve juridiskai palīdzībai saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES?

Valsts finansēta juridiskā palīdzība ļauj personām iesniegt prasību par savu tiesību īstenošanu vai apmaksāt aizstāvību, ko citādi šīs personas nevarētu izdarīt.

Nav prasības, ka, piesakoties uz juridisko palīdzību saskaņā ar Skotijas 1986. gada Juridiskās palīdzības likumu, personai ir jābūt Skotijas rezidentam. Tiek piedāvāti divi civilās juridiskās palīdzības veidi:

i. ar konsultāciju un palīdzību advokāts var sniegt padomu, iegūt informāciju un sazināties ar citām personām klienta vārdā; konsultācijas un palīdzība ir pieejama Skotijas tiesību aktos (ietverot Skotijā piemērojamās AK tiesību aktus) ietvertajos jautājumos, bet parasti to nevar izmantot tiesvedībai tiesā;

ii. civilā juridiskā palīdzība ir pieejama tiesvedībai Skotijas tiesās.

Abiem civilās juridiskās palīdzības veidiem piemēro tiesību aktos noteiktus atbilstības kritērijus. Konsultācijas un palīdzība ir atkarīga no finansiālas atbilstības kritēriju izpildes. Atbilstības kritēriji, kas ir jāizpilda personām, kuras saņem civilo juridisko palīdzību, ir konsekventi un pārredzami; pieteikuma iesniedzējam piemēro tiesību aktos noteiktu pārbaudi. Pirmās divas pārbaudes attiecas uz pieteikuma juridisko atbilstību. Ir jāpierāda, ka lieta, kurai tiek prasīta juridiskā palīdzība, ir tiesiski pamatota (tās cēlonis ir pamatots), un ka ir pamatoti lietai izmantot valsts līdzekļus. Trešo pārbaudi attiecina uz pieteikuma iesniedzēja finanšu apstākļiem.

Papildu informācija ir pieejama [Skotijas Juridiskās palīdzības padomes tīmekļa vietnē](#).

Saskaņā ar Skotijas 2015. gada Cilvēku tirdzniecības un ekspluatācijas novēršanas likuma 9. pantu Skotijas ministri ir pilnvaroti noteikt laikposmu, kurā ir jāsniedz atbalsts un palīdzība pieaugušajiem, ja ir pamatots iemesls uzskatīt, ka tie ir kļuvuši par cilvēku tirdzniecības un ekspluatācijas upuriem.

Noteikumus, kas stājas spēkā 2018. gada 1. aprīlī, šis atbalsta un palīdzības laikposms ir noteikts 90 dienas un ir attiecināms uz (bet ne tikai):

izmitināšanu;

īkdienas sadzīvi;

medicīniskā konsultācijām un ārstēšanu (tostarp psiholoģisku novērtējumu un ārstēšanu);

tulkošanu un mutisko tulkošanu;

konsultēšanu;

juridiskām konsultācijām;

informāciju par citiem pieaugušajam pieejamajiem pakalpojumiem;

repatriāciju.

2015. gada likuma 10. pants pilnvaro Skotijas ministrus pieņemt noteikumus par atbalstu un palīdzību, ko var sniegt pieaugušajiem, kuri ir vai šķietami ir verdzības, kalpības un piespiedu darba upuri. Noteikumi stājas spēkā 2018. gada 1. aprīlī. Tie paredz procesu, saskaņā ar kuru nosaka, vai pieaugušais ir noziedzīgā nodarījumā cietušais; sniedzamo atbalstu un palīdzību; un to, ka laikposmam, kurā tos sniedz, jābūt tādā pašam, kādu attiecina uz cilvēku tirdzniecības un ekspluatācijas nozieguma upuriem.

Skotijas valdība ir noslēgusi finansējuma līgumus ar organizāciju [Palīdzība migrantiem](#) (kas atbalsta no cilvēku tirdzniecības un ekspluatācijas cietušus pieaugušos, izņemot sievietes, kuras kļuvušas par cilvēku tirdzniecības upuriem seksuālās izmantošanas nolūkā) un

[Informētības par cilvēku tirdzniecību vairošanas aliansi](#) (kas atbalsta sievietes, kuras kļuvušas par cilvēku tirdzniecības upuriem seksuālās izmantošanas nolūkā). Tāpat finansējumu saņem organizācija [Anchor Service](#), kas ir Lielglāzgoavas un Klaidas valsts veselības aprūpes iestādes (*NHS*) struktūra un sniedz psihologa atbalstu visiem pieaugušajiem, kuri kļuvuši par cilvēku tirdzniecības un ekspluatācijas upuriem Skotijā apzinātajos gadījumos.

Lapa atjaunināta: 30/07/2020

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datus, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.